

Üniversite birinci sınıf öğrencilerinde ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon ilişkisi

E. Oryal TAŞKIN,¹ Ebru GÜRLEK YÜKSEL,² EroI ÖZMEN³

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, üniversite öğrencisi gençlerin ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Celal Bayar Üniversitesi bünyesinde bulunan tüm fakülteler ve dört yıllık yükseköğretim birinci sınıflarında okuyan öğrencilerden 1026'sı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışmada sosyodemografik veri formu, Adolesan Ayrılma Bireyleşme Testi (AABT) ve Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede AABT alt ölçek puanları ve BDÖ puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi, alt ölçek puanlarının BDE'nin kesme noktasına göre depresyon varlığı ile arasındaki ilişki t testi kullanılarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Örneklemin %20.6'sında (s=211) BDÖ'ye göre depresyon olduğu, BDÖ puan ortalamasının 10.98±9.02 olduğu saptanmıştır. Olumlu ayrılma bireyleşme sürecine işaret eden AABT 'arkadaşa yapışma', 'pratik yapma-aynalama' ve 'sağlıklı ayrılma' alt ölçek puanları ile BDÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif korelasyon; ayrılma bireyleşme açısından sorun olabileceğini düşündüren AABT 'ayrılma anksiyetesi', 'yutulma anksiyetesi', 'bağımlılığı yadsıma' ve 'reddedilme beklentisi' alt ölçek puanları ile BDÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyon saptanmıştır. Ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi puanlarının BDÖ'ye göre depresyonu olanlarda yüksek olduğu (sırası ile p<0.0001; p<0.0001; p<0.0001; p<0.0001), sağlıklı ayrılma puanlarının ise BDÖ'ye göre depresyonu olmayanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür (p=0.031). **Tartışma:** Bu çalışmada, ergenlik döneminde depresyon ve ayrılma bireyleşme sürecinin birbiriyle ilişkili olduğu gözlenmiştir. Ergenlikte bireyleşmedeki yetersizlik ya da diğer bir deyişle ergenin ayrılma bireyleşme dönemindeki görevleri yeterince başaramamasının depresyon gelişimine neden olduğu ileri sürülebilir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2009; 10:174-180)

Anahtar sözcükler: Ergenlik, depresyon, ayrılma-bireyleşme

The relationship between separation individuation and depression in first grade students of university

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study was to find out the relationship between separation individuation and depression in university students. **Methods:** The sample consisted of 1026 first grade students of Celal Bayar University consisted the sample of this research a Sociodemographic Form, The Separation Individuation Test of Adolescence (SITA) and Beck Depression Inventory (BDI) were used in this study. Statistical significance of the relationship between SITA subscale scores and BDI scores was assessed by Pearson correlation test and between SITA subscale scores and depression according to the cut-off values of BDI was assessed by using Student's t-test. **Results:** 20.6% of the students had depression according to the cut-off values of BDI. The mean

¹ Yrd.Doç.Dr., ³ Prof.Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, Manisa

² Uzm.Dr., Bornova Acil Yardım ve Travmatoloji Hastanesi, İZMİR

Yazışma adresi/Address for correspondence:

Yrd.Doç.Dr. E. Oryal TAŞKIN, Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, Manisa/Turkey

E-mail: oryaltaskin@yahoo.com

Anatolian Journal of Psychiatry 2009; 10:174-180

score of the BDI was 10.98 ± 9.02 . There was a statistically significant negative correlation between the scores of SITA subscales 'peer enmeshment', 'practicing-mirroring' and 'healthy separation' which indicates positive separation individuation process and BDI scores when there was a statistically significant positive correlation between the scores of SITA subscales which indicates difficulties with separation individuation issues 'separation anxiety', 'engulfment anxiety', 'dependency denial' and 'rejection expectancy' and BDI scores. The scores of 'separation anxiety', 'engulfment anxiety', 'dependency denial' and 'rejection expectancy' subscales of SITA were significantly higher in the students with depression according to the cut-off values of BDI when healthy separation subscale scores were significantly higher in the students with depression according to the cut-off values of BDI. **Conclusion:** In this study, it has been seen that there was a relationship between depression and separation-individuation process in adolescence. Difficulties with separation individuation issues in adolescence, in other words failure in achieve developmental tasks during adolescence could cause depression. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2009; 10:174-180)

Key words: adolescence, depression, separation-individuation

GİRİŞ

İnsanın ruhsal gelişimindeki önemli dönemlerden biri olan ayrılma bireyleşme dönemini tanımlayan Mahler'in kuramının temel varsayımı 'yenidoğanın dış dünyaya göre ayarlanmadan doğduğu', yani 'insan yavrusunun biyolojik doğumu ile bireyin psikolojik doğumunun çakışmadığı'dır. İnsanın ruhsal doğumunu gösteren ayrılma bireyleşme dönemi, çocuğun anneden ruhsal olarak ayrılmasını ve kendini ayrı bir birey olarak algılamasını sağlayan, dördüncü ayda başlayarak 36. aya kadar süren bir dönemdir.¹ Mahler'e göre, normal ayrılma bireyleşme 'kimlik duygusu'nun gelişmesi ve sürdürülmesi için en önemli ön koşuldur.² Bu süreçte ortaya çıkan 'yeniden yakınlaşma' krizi de evrensel olarak yaşanan olağan bir krizdir. Kişinin bireyleşmesi yanında bu bireyleşmenin içindeki tutarlılığı, bütünlüğü, sürekliliği, esnekliği ve sağlamlığı, ayrıca benlik saygısının ve kendilik duygusunda sürekliliğin oluşması ve gelişmesi bu krizin başarı ile atlatılmasına bağlıdır.³ Ergenlik döneminde bu zorlu sınava bir kez daha girilir.³ Bireyleşmenin sağlanabilmesi, kalıcı bir kimlik duygusunun oluşumu ve bağımsız bir birey olarak aile ve aile dışı sevgi nesnelereyle olgun ve sağlıklı ilişkiler kurulabilmesi için bu sınavın ergenlikte de başarılması gerekmektedir.¹

Ergenlik dönemi, kişinin yetişkinliğe geçişini ve bir birey olmasını sağlayan, büyük değişim ve gelişimlerin yaşandığı bir dönemdir.⁴ Ergenlik ortalama 12-22 yaşlar arasındaki bir dönem olarak tanımlansa da,⁵ dönemin sonlanması genellikle belirsizdir. Özellikle üniversite eğitimi nedeni ile ergenliğin tamamlanması da geciktirilmektedir; çünkü bu yaş grubunun çoğu aileye bağımlı olarak kalmaktadır.⁶ Ergen, bir yandan genel ya da mesleki eğitimi ve öğrenimini sürdüren kişidir.⁴ Bu dönemin en önemli özelliği, biyolojik ve ruhsal yeniden yapılanmaların gerçekleşmesi, benlik ve kimlik duygusunun

gelişiminin sağlanmasıdır.^{7,8} Ergenin birey olabilmesi için çocukluktan vazgeçmesi ve anne-babasından ruhsal olarak ayrılabilmesi gereklidir. Anne-babasından ayrılmayı başarabilmek kimlik duygusunun oluşumu ve sorumluluk alabilme becerisini geliştirir.⁹⁻¹¹ Blos, ergenliğin başlıca görevinin 'ikinci bireyleşme' olduğunu vurgulamaktadır. Bu da içselleştirilmiş anne-baba tasarımları ile olan bağın çözülmesi ile olasıdır. Bu tasarımlarından bağımsızlaşmayla gelen ilk coşku, iç nesnelere kaybını izleyen depresif bir duygulanımla bütünlüğe ulaşır.¹² Bu süreçte yaşanan ikinci 'yeniden yakınlaşma krizi'nde ise, anneden ayrılma isteğiyle birlikte ondan ayrı olmanın verdiği acı sonucunda görülen depresif duygudurum ikinci bireyleşme döneminin temel özelliklerindedir.^{13,14} İkinci ayrılma bireyleşme dönemi olan ergenlikte depresif belirtilerin sık görüldüğü bilinmektedir.^{15,16} Bireyleşmedeki bozukluk,¹² güvensiz bağlanma,¹⁷ benlik ve üstbenlik arasındaki gerilim, olumsuz anne-baba tasarımları ve kendilik-nesne ayrımlaşması tamamlanmamış nesne ilişkileri, biyopsikososyal model çerçevesinde çok etkenli bir etiyolojiye sahip olan depresyonun ergenlik dönemi için en sık ruhsal nedenleri olarak gösterilmektedir.¹⁸ Ergenlikte olumlu bir aile ortamı, uygun anne-baba tutumları ve anne-babaya güvenli bağlanmanın depresyona karşı bir tampon oluşturabileceği öne sürülmüştür. Güvensiz bağlanmanın ise yüksek depresyon düzeyiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir.¹⁹ Klinik örneklerde depresif ergenlerin anne-babalarıyla daha güvensiz ilişkilerinin olduğu ve ergenlikte anne-babaya yakınlığın depresif belirti düzeyini düşürdüğü görülmüştür.^{17,20} Çocuk ve ergenlerde belirti örüntüsü farklı da olsa (kızgınlık, saldırganlık gibi davranış sorunları, okul başarısızlığı, enürezis ya da enkoprezis gibi) depresyon sık görülmektedir.²¹ Ergenlikteki bu depresif durum klinik bir bozukluk olarak ele alınabileceği gibi, normal ve gerekli bir duygulanım,²² gelişimsel bir basamak,²³ eski sorunların onarımı,²⁴ çocukluktaki

yoksunluklara tepki ya da bir karakter tarzı olarak da tanımlanabilmektedir.²⁵

Ergenlik döneminde depresyon ya da depresif belirtiler dönemin bir bileşeni olabileceği gibi, ayrılma bireyleşme konusundaki zorlanmalar ya da başarısızlıklardan da kaynaklanabilmektedir. Ancak gerek Türkiye’de, gerekse dünyada ergenlikteki ayrılma bireyleşme ve depresyon arasındaki ilişkiyle ilgili çalışmalar az sayıdadır. Bu çalışmada, ‘Üniversite öğrencilerinde ayrılma bireyleşme özellikleri ve etkileyen etkenler’ başlıklı bir projeden elde edilen verilerden yararlanılarak, üniversite öğrencisi olan gençlerin ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma evreni Celal Bayar Üniversitesi’nin tüm fakülteleri ve dört yıllık yükseköğretim birinci sınıflarında okuyan toplam 1793 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem olarak uygulamanın yapıldığı gün dersliklerde bulunan öğrencilerin alınması planlanmıştır. Uygulamanın yapıldığı günlerde dersliklerde bulunan 1087 öğrencinin (Mühendislik Fakültesi-79, Fen-Edebiyat Fakültesi-246, Tıp Fakültesi-53, Tütün Ekspertiği Yüksekokulu-36, Manisa Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu-81, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu-94, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi-231, Manisa Sağlık Yüksekokulu-77, Eğitim Fakültesi-190 öğrenci) 13’ü çalışmaya katılmayı kabul etmediğinden, kalan 1074 öğrenci çalışmaya alınmış ve örneklemi oluşturmuştur. Çalışmaya alınan 1074 öğrenciden, uygulanan ölçekleri eksiksiz şekilde dolduran 1026 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir. Öğrencinin çalışmaya alınabilmesi için, adı geçen fakülte ya da yükseköğretim birinci sınıfında okuyor olma, ölçekleri kendi başına doldurabilecek fiziksel ve zihinsel yeterlilikte olma ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmiş olma koşulları aranmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu’ndan gerekli onay alınmıştır. Deneklere uygulama öncesi çalışmanın amacı ve uygulama konusunda bilgi verilmiş ve sadece katılım konusunda gönüllü olanların çalışmaya alınacağı belirtilmiştir.

Araçlar

1. Sosyodemografik Veri Formu: Çalışmaya katılan öğrencilerin kendilerinin dolduracağı ve

araştırmacılar tarafından oluşturulan 53 maddeli bir formdur. Bu form katılımcıların yaş, cinsiyet, algıladığı sosyoekonomik ve kültürel düzey, aile yapısı, sosyal ilişki özellikleri, alışkanlıkları ve psikiyatrik başvuru gibi özelliklerini içermektedir. Bu yazıda örnekleme genel olarak tanıtmak amacı ile sadece 10 sosyodemografik değişkenin değerlendirilmesi yapılmıştır.

2. Adolesan Ayrılma Bireyleşme Testi-AABT (The Separation Individuation Test of Adolescence-SITA): Testin orijinali, 1986’da Levine ve arkadaşları tarafından geliştirilen 103 maddeli bir kendini değerlendirme ölçeğidir.²⁶ Kösem Şen ve arkadaşları tarafından test 2002’de Türkçeye çevrilmiş ve çalışmadığı görülen 18 madde çıkartılarak 103 maddeden 85 maddeye uyarlanmıştır.²⁷ AABT, anne-baba/ergen ilişkilerini, otonomi ve arkadaşlar gibi diğer önemli kişilerle ergen arasındaki ilişkinin görünümünü, ergenlerin ayrılmaya ve bireyleşmeye yönelik gereksinimlerini ve bağımlılık gereksinimlerini ölçmektedir. Her madde için 5’li Likert tipi ölçekten alınan puan 1-5 arasında değişmektedir. AABT, ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, arkadaşla yapışma, öğretmene yapışma, pratik yapma-aynalama, bağımlılığı yadsıma, reddedilme beklentisi, sağlıklı ayrılma ve bakım arama olmak üzere dokuz alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanı ve kesme noktası yoktur. Her alt ölçek için ayrı puanlama yapılır. Her alt ölçekte alınan puanın yüksek olması ölçülen özelliğin ya da gereksinimin daha çok olduğunu gösterir. Ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, ihtiyacı yadsıma, reddedilme beklentisi alt ölçekleri ayrılma bireyleşme süreci açısından olumsuzluk ya da zorlukları gösterir. Sağlıklı ayrılma, pratik yapma-aynalama, bakım arama, arkadaşla yapışma ve öğretmene yapışma alt ölçekleri ise, sağlıklı bir ayrılma bireyleşme sürecine, ya da bu sürecin olumlu yanlarına işaret etmektedir.

3. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ): Beck tarafından 1961’de geliştirilen, 21 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir.²⁸ Dörtlü Likert tipi ölçüm sağlamaktadır. Her madde 0-3 arasında puanlanır ve toplam puan bunların toplanması ile elde edilir. Toplam puan 0-63 arasında değişir. Hisli tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında kesme puanı 17 olarak kabul edilmiştir.²⁹

İstatistiksel değerlendirme

Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 10.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. AABT alt ölçek puanları ile depresyon düzeyi

arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi, alt ölçek puanları ile BDE'nin kesme noktasına göre depresyon varlığı arasındaki ilişki t testi kullanılarak değerlendirilmiştir. AABT'nin alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı hesaplanarak istatistiksel değerlendirmede kullanılmıştır. Tüm analizlerde $p < 0.05$ düzeyi anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Örneklemin sosyodemografik özellikleri ile ilgili bilgiler

Örneklemin 477'si (%46.5) 17 ve 19 yaş arasında, 549'u (%53.5) 20 yaş ve üstündedir. Gençlerin 500'ünü (%48.8) kızlar, 526'sını (%51.2) erkekler oluşturmuştur. Örneklemin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

AABT puanları ile BDÖ puanlarının ilişkisi

AABT'nin dokuz alt ölçeğinin puanları ile BDÖ puanları arasındaki korelasyon araştırıldığında, ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi puanları ile BDÖ puanları arasında pozitif korelasyon olduğu görülmüştür (sırası ile $p < 0.0001$; $p < 0.0001$; $p < 0.0001$; $p < 0.0001$). Öte yandan arkadaşta yapışma, pratik yapma-aynalama ve sağlıklı ayrılma puanları ile BDÖ puanları arasında negatif korelasyon saptanmıştır (sırası ile $p < 0.0001$; $p < 0.0001$; $p < 0.0001$) (Tablo 2). Örneklemin BDÖ puan ortalaması 10.98 ± 9.02 (en küçük 0, en büyük 63) olarak bulunmuştur.

AABT puanları ve BDÖ'ye göre depresyon varlığı arasındaki ilişki

AABT'nin dokuz alt ölçeğinin puanlarının depresyonu olanlar ve olmayanlara göre (BDÖ'ye göre) dağılımı incelendiğinde, ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi puanlarının BDÖ'ye göre depresyonu olanlarda, olmayanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır (sırası ile $p < 0.0001$; $p < 0.0001$; $p < 0.0001$; $p < 0.0001$). Öte yandan sağlıklı ayrılma puanlarının BDÖ'ye göre depresyonu olmayanlarda anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($p = 0.031$) (Tablo 3). Katılımcıların %20.6'sında ($s = 211$) BDÖ'ye göre depresyon olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Ergenlik, dönemin özellikleri gereği çalkantılı ve çoğu kez sancılı bir dönemdir. İkinci ayrılma bireyleşme sürecinin yaşandığı bu dönemde

Tablo 1. Örneklemin sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	500	48.8
Erkek	526	51.2
Yaş		
17-19 yaş arası	477	46.5
20 ve üstü	549	53.5
Sosyoekonomik düzey*		
Üst	59	5.8
Orta	880	86.1
Alt	83	8.1
En uzun süre yaşadığı yer		
Kent	615	60.0
İlçe	274	26.7
Köy	137	13.3
Arkadaş ilişkileri		
Hiç arkadaşı yok	20	2.0
Tek bir arkadaşı var	38	3.8
Birçok arkadaşı var	955	94.2
Aile tipi		
Çekirdek	904	88.1
Geniş	64	6.2
Parçalanmış	58	5.7
Şu anda kimlerle yaşadığı		
Aile	415	40.5
Yurt	294	28.7
Yakını ya da arkadaşlarıyla	295	28.8
Kendi başına evde	21	2.0
Üniversitedeki kaçınıcı yılı		
İlk yıl	477	46.5
İki ve üstü	549	53.5
Fiziksel-kronik hastalık öyküsü*		
Var	105	10.3
Yok	912	89.7
Psikiyatrik hastalık öyküsü*		
Var	52	5.2
Yok	953	94.8

* İlgili maddenin denekler tarafından boş bırakılması nedeni ile bu maddelerde toplanan yanıt sayısı toplam denek sayısı olan 1026'nın altında kalmaktadır.

depresyon sık görülen bir tablodur.^{14-16,30,31} Yazarlar, çoğunlukla ergenlerdeki depresyonun ayrılma bireyleşme ve yeni bir kimlik oluşturma sürecindeki sorunlarla, bireyleşmedeki yetersizlikle ilişkili olabileceğini belirtmektedir.^{12,17,19,32} Bu çalışmadaki örneklemini oluşturan ergenlerin ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon puanları arasındaki ilişkiye baktığımızda ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi gibi ayrılma

Tablo 2. AABT alt ölçekleri ile BDÖ puanları arasındaki ilişki

AABT alt ölçekleri	r	p
Ayrılma anksiyetesi	0.270	<0.0001
Yutulma anksiyetesi	0.214	<0.0001
Arkadaşa yapışma	-0.109	<0.0001
Öğretmene yapışma	0.050	0.108
Pratik yapma- aynalama	-0.143	<0.0001
Bağımlılığı yadsıma	0.281	<0.0001
Reddedilme beklentisi	0.510	<0.0001
Sağlıklı ayrılma	-0.079	<0.0001
Bakım arama	0.011	0.735

bireyleşme açısından olumsuz olarak nitelendirilen, ya da ayrılma bireyleşme konusunda bir sorun olduğunu gösteren özelliklerin yüksek

depresyon puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Öte yandan ayrılma bireyleşme sürecinin daha sağlıklı ya da başarılı olarak geçirildiğini gösteren arkadaşla yapışma, pratik yapma-aynalama ve sağlıklı ayrılma gibi olumlu özellikler ise düşük depresyon puanları ile ilişkili olarak bulunmuştur. Ayrıca BDÖ'ye göre depresyonu olan ergenlerde ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi gibi ayrılma bireyleşme süreci açısından olumsuzluk belirten özelliklerin daha yüksek düzeyde olduğu, depresyonu olmayanlarda ise sağlıklı ayrılmanın daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, hem depresyonda ayrılma bireyleşme açısından olumsuz özelliklerinin daha yüksek düzeyde olduğunu, hem de olumsuz ayrılma bireyleşme özellikleri ile depresyon belirtilerinin ya da depresyon düzeyinin pozitif bir ilişki içinde olduğunu söylemek olasıdır.

Tablo 3. BDÖ'ye göre depresyon varlığı ve AABT alt ölçek puanları arasındaki ilişki

AABT Alt Ölçek Puan Ortalaması	Depresyon yok (s=815)	Depresyon var (s=211)	t	p
Ayrılma anksiyetesi	30.67±6.65	34.71±7.12	-7.74	<0.0001
Yutulma anksiyetesi	21.34±5.60	23.76±6.66	-5.37	<0.0001
Arkadaşa yapışma	40.47±5.40	38.92±6.16	3.59	<0.0001
Öğretmene yapışma	22.19±5.85	22.95±6.05	-1.68	0.092
Pratik yapma-aynalama	49.46±9.49	45.89±9.65	4.84	<0.0001
Bağımlılığı yadsıma	19.51±4.72	22.89±6.10	-8.70	<0.0001
Reddedilme beklentisi	30.79±7.41	39.44±8.73	-14.53	<0.0001
Sağlıklı ayrılma	16.55±2.55	16.12±2.61	2.16	0.031
Bakım arama	8.71±2.43	8.78±3.12	-0.36	0.716

Blos'a göre, ikinci bir ayrılma bireyleşme sürecinde olan gencin, ergenlik dönemini tamamlaması için bazı görevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Anne-baba otoritesi ve üstbenlik ege-menliğinin benliğe aktarılarak gencin kendi sorumluluğunu üstlenmesi, çocuklukta sevgi nesnelерinin kaybı gibi örselenmelerin ve çatışmaların yeniden ele alınıp çözümlenmesi, cinsel kimliğin kazanılması ve erişkin sevgi nesnelere yönelmenin sağlanması bu görevlerin başında gelmektedir.¹² Bu amaçlara ve ruhsal sabitlik ve sürekliliğe ulaşmanın klinik görünümü de duygulanımdaki dalgalanmaların sona ermesidir.¹² Aynı ölçeğin kullanıldığı bir çalışmada Quintana ve Kerr, kolej öğrencilerinde yutulma anksiyetesi, ayrılma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve

reddedilme beklentisi özelliklerinin depresyonla ilişkili olduğu, özellikle bağımlılık gereksinmesini yadsıyan genç kızların depresyon geliştirme açısından yüksek risk taşıdıklarını belirtmiştir.⁹ Öte yandan yeniden yaklaşma krizinde yaşantılanan anneden ayrılma isteğiyle birlikte ondan ayrı olmanın verdiği acı, sınırlılıklarını fark etme, tümgüçlülüğün kaybı, yalnızlık ve yardımsızlık duyguları sonucunda görülen depresif duygudurum ve öfke patlamaları, ikinci ayrılma bireyleşme sürecinde de sıklıkla görülmektedir.^{13,14} Bu bağlamda depresyonu yüksek olan ergenlerin ayrılma anksiyetesi, yutulma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi özelliklerinin yüksek olması bu gençlerin yaşadığı karışık değerliliğin ve güçlüklerin göstergesi olabilir.

Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada AABT'lerinde ayrılma bireyleşme açısından olumsuzluğa işaret eden alt ölçek puanları yüksek olan gençlerin depresyon düzeylerinin daha ağır olması, ayrılma bireyleşme aşamasındaki zorlanma ya da başarısızlıkların depresyona neden olabileceğini düşündürmektedir. Bu depresyon sürecin bir bileşeni olarak düşünülse bile, en azından henüz bu sürecin başarı ile tamamlanmadığını göstermektedir.

Klinik bir örneklemede sağlıklı kontroller ve depresyonu olan ergenlerin ayrılma bireyleşme özelliklerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada, depresyonu olan gençlerin yutulma anksiyetesi, ayrılma anksiyetesi, bağımlılığı yadsıma ve reddedilme beklentisi gibi olumsuz özelliklerinin sağlıklı kontrollerden yüksek; sağlıklı gençlerin ise pratik yapma-aynalama gibi olumlu özelliklerinin depresyonu olan gençlerden daha yüksek olduğu gösterilmiştir.³³ Bu bulgular, bizim çalışmamızdaki bulgularla büyük ölçüde örtüşmektedir. Özbaran ve arkadaşlarının çalışmasında, depresyonlu gençlerin sporla uğraşma ve bir kuruluşa üyelik gibi başarılı ayrılma bireyleşmeye işaret eden bazı sosyal etkinliklerde bulunmaları durumunda sağlıklı ayrılma ve arkadaşına yapışma gibi olumlu ayrılma bireyleşme özelliklerini gösteren alt ölçek puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.³³ Bu sonuçlar yorumlandığında, depresyonun bazı özellikleri (kendilik değerinde azalma, zevk aşamama, kişilerin gerek kendileri gerekse dış dünyayı daha olumsuz algılamasına neden olan bilişsel çarpıtmalar) nedeni ile ayrılma bireyleşme sürecine etki ettiğini söylemek olasıdır. Nitekim bu konudaki sınırlı çalışmalardan birinde Ammon, özkıyım ve depresyonun borderline kız ergenler için ayrılmaya karşı bir savunma düzeneği olarak işlev görebileceğini belirtmiştir.³⁴ Depresyonu olan gençlerde, bu depresyonun nedeni ayrılma bireyleşme sorunları ya da başarısızlıkları olsa

bile, depresyonun bundan bağımsız olarak ayrılma bireyleşme sürecine olumsuz etkide bulunduğu düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında, ergenlik döneminde ayrılma bireyleşme süreci ve depresyon arasında çift yönlü bir ilişki olabilir. Ancak bu konunun yeterince araştırılmadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle örneklem tek bir ilden ve tek bir üniversiteden alınmıştır. Sonuçlar yorumlanırken bu bulguların Türkiye genelini yansıtmayabileceği unutulmamalıdır. Bu konuda diğer iller ve üniversitelerde yapılacak yeni çalışmalara gerek vardır. Örneklem olarak yalnız birinci sınıf öğrencilerinin alındığı ve uygulamanın yapıldığı gün okulda bulunmadığı için örnekleme alınmayan gençlerin verilerinin bu sonuçları bir ölçüde değiştirebileceği de unutulmamalıdır. Öte yandan, işsiz ve üniversiteye hazırlanan gençler için de bu bulguların genellenemeyeceği açıktır.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde, vurgulanması gereken en önemli bulgu ergenlik döneminde depresyon ve ayrılma bireyleşme sürecinin birbiriyle ilişkili olduğudur. Ergenlikte bireyleşmedeki yetersizlik, bir başka deyişle ergenin ayrılma bireyleşme dönemindeki görevleri yeterince başaramamasının depresyon gelişimine neden olduğu ileri sürülebilir. Bundan bağımsız olarak ergenlerde depresyonun, ayrılma bireyleşme sürecine olumsuz etkide bulunduğu ya da bu süreci etkilediği de düşünülebilir. Ancak bu konuda henüz yeterli çalışma ve veri bulunmamaktadır. Depresyonun ayrılma bireyleşme sürecine etkisinin yeni araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir. Tüm bu sonuçların dışında, ikinci bireyleşme sürecinde normal olarak yaşantılanan ve sürecin bir gereği olan ruhsal zorlanma ve karşıt değerlendirilme nedeni ile depresif belirtilerin birçok ergende görülebileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Mahler MS, Pine F, Bergmann A. *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu*. AN Babaoğlu (Çev. ed.), İstanbul, Metis Yayınları, 2003.
2. Mahler MS. *On human symbiosis and the vicissitudes of individuation*. New York, International Universities Press, 1968.
3. Schneider S. *Separation-individuation issues in psychosocial rehabilitation*. *Adolescence* 1992, 27:137-145.
4. Parman T. *Ergenlik ya da Merhaba Hüzün*. İkinci baskı, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003.
5. Güney M. *Ergenlik dönemi depresyonları*. *Psikiyatri Dünyası* 1998; 2:41-44.
6. Kuruoğlu AÇ. *Ergenlik dönemi*. A Aysev Soykan, Y Işık Taner (Eds.), *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. İstanbul, Golden Print, 2007, s.196.
7. Odağ C. *Ergenler: Bizi Örnek Alanlar, Örnek Aldıklarımız*. İzmir, Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları, No.7, 2005.

8. Öztürk O. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Sekizinci baskı, Ankara, Nobel Tıp Kitabevleri, 2001, s.75-96.*
9. Quintana SM, Kerr J. *Relational needs in late adolescent separation-individuation. J Couns Dev 1993; 71:349-355.*
10. Anderson SA, Sabatelli RM. *Differentiating differentiation and individuation: Conceptual and operational challenges. Am J Fam Ther 1990; 18:32-50.*
11. Tuttle J. *Family support, adolescent individuation and drug and alcohol involvement. J Fam Nurs 1995; 1:303-327.*
12. Blos P. *The second individuation process of adolescence. Psychoanal Study Child 1967; 22:162-186.*
13. Vahip I. *Ayrılma bireyleşme kuramı. Turk Psikiyatri Derg 1993; 4:60-66.*
14. Tyson PP, Tyson RM. *Psychoanalytic Theories of Development, an Overview of Theories of Object Relations. New Haven, London, Yale University Press, 1990, p.90-94, 207-227.*
15. Görker I, Ü Korkmazlar, M Durukan, A Aydoğdu. *Çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine başvuran ergenlerde belirti ve tanı dağılımı. Klinik Psikiyatri Dergisi 2004; 7:103-110.*
16. Akdemir D, Çetin FÇ. *Çocuk ve ergen psikiyatrisi bölümüne başvuran ergenlerin klinik özellikleri. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi 2008; 15:5-14.*
17. Armsden GC, McCouley E, Greenberg MT, Burke P, Mitchell JR. *Parent and peer attachment in early adolescent depression. J Abnorm Child Psychol 1990; 18:683-697.*
18. Blatt SJ, Wein SJ, Chevron E, Quinlan DM. *Parental representations and depression in normal young adults. J Abnorm Psychol 1979; 88:388-397.*
19. Dozier M, Chase Stovall K, Albus KE. *Attachment and psychopathology in adulthood. J Cassidy, PR Shaver (Eds.), Handbook of Attachment, London, Guilford, 1999, p.125-154.*
20. Petersen AC, Sarigiani PA, Kennedy RE. *Adolescent depression: why more girls? Youth Adolesc 1991; 20:247-269.*
21. Şenol S, Karacan E, Şener Ş. *Çocuklarda ve ergenlerde depresyon. A Ekşi (Ed.), Ben Hasta Değilim. Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psiko-sosyal Yönü. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 1999, s. 335-343.*
22. Zetzel ER. *Introduction to the symposium on 'Depressive Illness.' Int J Psychoanal 1960; 41:476-480.*
23. Winnicott DW. *The depressive position in normal emotional development. Br J Med Psychol 1955; 28:89-100.*
24. Rubenfine DL. *Notes on a theory of depression. Psychoanal Q 1968; 37:400-417.*
25. Milne LC, Lancaster S. *Predictors of depression in female adolescents. Adolescence 2001; 36:207-223.*
26. Levine JB, Green JC, Millon T. *The separation-individuation test of adolescence. J Person Assess 1986; 50:123-137.*
27. Kösem Şen F. *Adolesan Ayrılma Bireyleşme Testi Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı, 2002.*
28. Beck AT. *An inventory for measuring depression. Arch Gen Psychiatry 1961; 4:561-571.*
29. Hisli N. *Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. Psikoloji Dergisi 1989; 7:3-13.*
30. Rutter M. *The developmental psychopathology of depression: issues and perspectives. M Rutter, CE Izard, PB Read (Eds.), Depression in Young People: Developmental and Clinical Perspectives, New York, Guilford, 1986, p.3-30.*
31. Eskin M, Ertekin K, Harlak H, Dereboy Ç. *Lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. Turk Psikiyatri Derg 2008; 19:382-389.*
32. Frank SJ, Poorman MO, Van Egeren LA, Field DT. *Perceived relationships with parents among adolescent inpatients with depressed preoccupations and depressed moods. J Clin Child Psychol 1997; 26:205-215.*
33. Özbaran B. *Major Depresif Bozukluğu Olan Ergenlerin Ayrılma Bireyleşme Özelliklerinin ve Anne Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı, 2004.*
34. Ammon G. *The psychodynamics of the suicide event. Dynamische Psychiatrie 1974; 24:1-19.*